

ԻՆՏԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՅԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարեկանը 5 ռուբլ, կտրուկով 3 ռուբլ:

Քիմիական գործունեությունը միայն իմաստասիրության մէջ:

Ստաւրապոլիտի գիտական և գրական խմբագրութիւնը
Тифлис. Редакция „Маяк“:

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունուի է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարուի են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ալեքսանդրովից: Նամակ Ներսիսի: Նամակ Գրիգորի: Նամակ Նամակուն: Ներքին լուրեր: Արտաքին տեսութիւն: «Journ. de st. Petersburg» լրագրի յօդուածը: «Voross» լրագրի լրագրականութիւնը: «Մշակ» շաբաթականը: Յայտարարութիւններ: «Մասնաւոր» շաբաթականը: Նամակ Քիմիական:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎԻՅ

Սեպտեմբերի 20

Վերջին քաղաքական անցքերի ազդեցութեան շնորհիւ, Քիմիական հայ ազգը կրօնական համայնքից փոխվեցաւ քաղաքականացաւ ազգութեան, և այդ փոփոխութիւնից յետոյ նրան առօրեայ կեանքի կենսական նշիւներն և պահանջները անքննելի բազմակողմանի և բազմաբնույթ նշանակութիւն ստացան, որ ամեն մտածողը, ինքն իրան հարց առնալով, թէ ո՞ր պէտք է կատարուի այդ գործերը, ո՞ր պէտք է աշխատել ընդհանուրի համար, և ո՞ր պէտք է իրականացնել այն յոյսերը որոնցով ապրում է այժմ հայ ազգը: Այս ամեն անգամ, մենք տեսնում ենք հասարակական գործունէութեան ասպարէզի մէջ երեք առանձին գործիչներ՝ հայ լրագրութիւնը, հայ երկրաստորութիւնը և հայ չորստարակալութիւնը:

Եստե՛ք հայ ազգի ամենամանրամասն մի խնդրի վերաբերութեամբ, այն է ազգութեան գաղափարի ընդհանրացնելու, և կրօնական գաղափարի

իւր ազգութեան գաղափարի փոխարինելու վերաբերութեամբ, որովհետեւ այդ հարցը հայի համար կենսական խնդիրներից առաջինն է և ամենակարեւորն է:

Այս մտածողական շարք տարի է, որ լրագրութիւնը Կովկասում, կամ առելի լաւ է ասել «Մշակ» լրագրից հայերի մէջ աշխատում է ժամանակակից գիտութեան իրական և անհրաժեշտ խնդիրները, յարուցանել, և ընդհանրացնել ամբողջի մէջ արտայայտելով միակամայն այն միտքը, թէ Կովկասի հայը ընդհանրապէս պարտաւոր է բարոյապէս օգնել Քիմիական համայնքին եղբայրներին, առանց կրօնի և համոզմունքի զանազանութիւն անելու:

Լրագրութիւնը մեր մէջ կատարեալ նախադասութիւն է. մենք նրան կարող ենք որպէս մի դուրսդուցութիւն, մի ինքնաստիակալ ցոյց և լրագրութեան յայտնած մտքերը մեր մէջ գտնել մի քանի օրպէ՛հ հիւրասիրութիւն չեն գտնում, մենք իսկոյն մոռանում ենք:

«Մշակ» ինքնագոհութիւն է գործում, նա ազդեցութեան և անդադար կրկնում է կրօնի և ազգութեան խնդիրը, նա կամենում է որ հայը հայ լինի, նա յարգում է կրօնական կուսակցութիւնների համոզումը՝ հաւատարմապէս, նա ցանկանում է որ հայ ազգի առանձնացած կրօնական կուսակցութիւնները կազմէին ազգային միութիւն: Դրանով մենք մեզանում շատերը, որ արհամարում են այդ գաղափարները, ասելով, թէ այդ լրագիրը կրօնափոխութիւն է կամենում: Լրագիրը ասում է, թէ մեր անձնական կրօնը, դաւանանքը կազմութիւնները, եսականութեան չար նախանշը պէտք է վերցվեն մեզանից, մեր միտքը, մեր մտածմունքը այժմ պէտք է լինի ազգութեան ներկան, մեր ոյծերը պէտք է նուրբներ ազգային միութեան:

Խրկեցին մեծամեծ գումարներ դնելով նորա տրամադրութեան տակ Ներսիսի թերթին բարեկամ ընելու համար: Պ. Արեւս մասնաւորապէս երկու միջոցներու պիտի դիմէ, մին է թերթիւնը պաշտպանողական յօդուածներ գրել տալ ի նպաստ Տաճկաստանի, միւսն՝ որ թերթիւնը որ բաւական յառաջացած են ընդդէմ Քիմիական իրենց ներքին չէ պաշտպանութիւն ընել, համոզել զանոնք որ եթէ պաշտպանութիւն չեն, գէթ յարձակում ալ չեն, և այս ալ բաւական բան է: Այս կէտն մեզ համար կարեւոր է. Ներսիսի մամուլն ընդհանրապէս մինչև հիմա մեզ համար համակրական լեզուով կը խօսէր, և կը սպասեմ որ այսուհետև հասարակաց կարծիքն աւելի լուսաւորեն մեր խնդրոյն համար, սակայն մեզ նոցա շատ պղտորեցական փոխարինութիւն կընենք. չունինք նաև մասնաւոր օրգան մը մեզ համար: Լաւ կըլլայ եթէ քիչ մը ասոնց ուղադրութիւն ընենք: Վ. Պօլսոյ մէջ ալ կառավարութիւնը աղէկ մը տանձնք քրիստոնեայ թերթիւնը: Իսկ տեսնելով որ թերթիւնը թերթիւնն իրատ լեզուն բաւական միջոցով կը պատճառէ, նոցա խմբագիրներուն պատուիրեցին որ այսուհետև քիչ մը մեղմ գրեն, որով քանի որ է տաճիկ լրագիրներն այնքան վայրենաբար չեն գրեր: Ամենէն շատ Օսմանի Քիմիական թերթը կը ցաւի, զի հայկական խնդիրն իրեն դուրսդուցուի ըրած էր. այն թերթը, յորում մեզ դէմ կը գրէր, մի հատ չէր մնար. այսօր խմբագրատան մէջ անհնար է հայոց դէմ յօդուած պարտականութիւն մը գտնել, և խմբագրապետն իսկ զարմանք կը յայտնէր: Օսմանի ողբեր կը կարդայ հայկական խնդրոյ առթիւ. հիւր թէ բաւական չըլլային կըսէ, առկալի մնացած այնքան խնդիրներն Արեւելից վերածնութիւնը արգելելու համար, և ահա կը սպառնան մեզ հայկական խնդիրը ևս, զոր արհեստական կերպով կը զարթոցանեն: Բայց չեն գիտեր թէ այսու փոխանակ հայոց միջակը բարեկրթութեւն, աւելի կը փառաբանեն զայն, զի նոր խնդիր մը ուրիշ բանի չը ծառայեր, բայց եթէ աւելի երկարելու այն ճգնաժամը որ կը ցամաքեցնէ, ամենայն աղբիւր բարեկաման և նիւթակէն բարեկեցութեան:

նը, եղբայրական համակրութեան: Բայց այդ մտքերը ամբողջի մեծամասնութեան մատչելի, հասկանալի չեն լինի, որովհետև լրագրի մտքերին չեն համակրում հայ երկրաստորութիւնը և չորստարակալական դասը, որոնք ապրում են նոյն իսկ ժողովրդի շրջանում, և այդ պատճառով, լրագրի յայտնած մտքերը երկար ժամանակ կը մնան անգործագրելի: Լրագրութիւնը երբեմնապէս պաշտպանելով հասարակաց շահերը, կողմնակի կամ ուղղակի յանդիմանում է մի վատ առաջնորդի, մի անգործ և անպարտաճանաչ ուսուցչի, յայտնաբերող երեցիկի, կամ մի որ և է անազնիւ հակասական երևոյթ արտադրող անձնաւորութեան: Բաւական է, որ մի լրագիր յայտնէր մի չորստարակալի անազնիւ վարմունքը, գաւառական որ և է քաղաքում պատահած մի անցք, իսկոյն չորստարակալն դէպք կը յայտնէ իր «արդարացի» բողոքը լրագրութեան դէմ, պաշտպանելով իր պատկառելի պաշտօնի պատիւը հասարակութեան առաջ, թէ և ժողովրդական արդարացի դժգոհութիւնները, ցաւք պէտք է ասել, որ անպակաս են չորստարակալական դէմ:

Լրագրութիւնը, բացի ժողովրդին օգտաւէտ մտքեր յայտնելուց, ունի և մի մեծ նշանակութիւն, այն է հասարակութեան մէջ ընթերցանութիւն տարածել: Բայց լրագրութիւնը մեր մէջ, դժբաղդարաւ ծառայում է առանձնապէս մի մասնաց՝ հակառակ կուսակցութիւններին, որոնք անվերջանալի կերպով յարձակում են միմեանց յայտնած մտքերի դէմ:

Լրագրութիւնը մեզանում այն ժամանակ իրական օգուտ կարող կը լինի տալ երբ նրա յայտնած մտքերը, գաղափարները, հայացքները կը լինեն լուրջ ազգային թերթի խորհրդածութիւններ հետո այն նեղ կրօնական հայացքից, որ տիրում

էր սորանից առաջ մի յայտնի լրագրութեան շրջանում: Գաւառական թղթակցութիւնները պէտք է լինեն նրա ձայնի արձագանքը, նրա ճշմարիտ ներկայացուցիչ ժողովրդի առաջ, լրագրութեան արծարծած գաղափարի անմիջապէս իրականացնողը, ընդհանրացնողը ամբողջի մէջ:

Լրագրութիւնը միայն անգործ է գործելու, ընդհանուր վերաբերութեամբ, լրագրութեանը պէտք է օգնեն բոլոր դաւանութիւններին պատկանող անհատները անխտրաբար, պաշտպանելով մտքի և նպատակի համերաշխութիւն և ձգտումների միակերպ առաջնորդութիւնը: Այն օրից, երբ «Մշակ» հաւատարմապէս պաշտպանեց և համակրեց ամբողջ Կովկասի հայերին, առանց կրօնի խտրութեան, նա դարձաւ ազգային լրագիր, նրանում թղթակցում ենք և մենք կաթոլիկ հայերս, և լուսաւորչականները և աւետարանականները: Կովկասի հայերի այդ առաջին միութեան և ազգային ինքնաճանաչութեան քայլ էր, որ կատարվեցաւ «Մշակ» անեղծ եղբայրական ցանկութեամբ: «Մշակ» իրաւամբ կարող է ազգային լրագիր կոչվել, երբ նա Կովկասում առաջին պաշտպան հանդիսացաւ ազգային գաղափարի, և նրա ցանկութիւնը կը պսակէ այն ճմարիտ իրողութիւնը, որ հաւատարմապէս բոլոր դաւանութեան հայերը, ժամանակով կը ճանաչեն նորա պաշտպանութիւնը Ազգութեան գաղափարի:

Պետրոս Բէկտերեան

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՎԱՆԻՑ

Սեպտեմբերի 29

«Մշակ» մէջ շատ անգամ պարզ կերպով բացատրված էր թէ ինչ պիտի լինի գաւառական

կառավարութեան երեք անգամ սնանկութիւնը՝ որ է ընդհանուր պարտուց, թղթագրամի և մթնալիւի սնանկութիւններն, խեղճ ժողովրդի դրամագլուխը փնջացուցին և մեծ հարուած տուին Հայաստան բնակող դրամատէրներու, որ մեծաքանակ ունէին այս արժեքներէ, և հայ գիւղացուց, որը շատ թղթագրամ և մթնալիւ ունէին: Հարկ է ըսել թէ ինչ պիտի օրէնքներով կը կաշկանդէ թերթ կառավարութիւնը երկրին նիւթական բարգաւաճումը, զի վաճառականութիւն և արհեստք քրիստոնէից ձեռքին են. թերթերը չեն ուղեր որ մնան, և հայերն որք իրենց աշխատասիրութեան և ընդունակութեան գաղափարը աշխարհի տուած են, այսօր ամենաթշուառ վիճակի մէջ են գրկէ: Արդ պարզ է հարցնել. ժողովուրդ մը, որ բարեբեր երկիրներ ունի, վաճառականութեան յարմար տեղեր գրաւած էր ինքն, աշխատասէր, բարոյականի տէր և կարող է, բաւական դրամագլուխ ունէր, և օրըստօրէ կը աղքատանայ, ուրմնն ճարտասանու համար ուրիշ ինչ է, էտք է: Այս մտածութիւններն առաջնորդ կըլլան նոցա, որ կը գործեն, և ոչ թէ բարձր պաշտօններու հասնելու խանդը, ինչպէս կըսէ Օսմանի: Պ. Ջերազ Կոպտէն քիչալի մէջ լաւ հրահանգեց ի ներկայութեան աշխարհին մեծ տնտեսագէտներու թէ «Ասիայի մէջ կը գտնուի ժողովուրդ մը, որ տակալին արտադրելու ազատութիւն չունի և բնութեան մասնաւոր կերպիւ նպատաստեալ երկրի մը մէջ, որ խանձարովքն եղած է հանճարեղ և գործունէ ազգաց, հարստահարութիւնը կը դատապարտեն արդարողն ի կործանումն և ըստպառօքն ի սով:

Հայաստանի այս տնտեսագիտական վիճակն լաւ պարզուեցաւ պ. Պրայսի, որ ի հարկին պէտք եղած բացատրութիւններն կուտայ անշուշտ խորհրդարանի մէջ: Հայ երկրաստորութեան մի քանի պատգամաւորութիւններ ներկայացան պ. Պրայսի, յայտնեցին շնորհակալութիւն այն համակրանաց համար, զոր պարտքը ցոյց տուաւ մեզ նկատմամբ խորհրդարանի մէջ, և իրեն տեղեկացուցին ազգային մտաւոր դարգացման վիճակը: Պ. Պրայս ի մէջ այլ յորդորներու կարտասանէ նաև սա խօսքերն պատգամաւորութեան ամենէն նշանաւոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլս, 27 սեպտեմ. 80

Արքունի պալատը մեծ մտատանջութեան մէջ էր: Սուլթանի կանանցի սև պահապանապետը մեռաւ, և յաջորդը պէտք էր ընտրել, և ընտրեցին: Եթէ տաճկաց քաղաքակրթութեան մէջ որչափ յառաջադիմած լինեին կուպէք իմանալ, այս առիթս լաւ է: «Թիւրք» թերթերն կը հրատարակեն թէ ինչ մեծ դեր կը կատարէ սև պահապանապետը, նորա բարձրապատիւ տիտղոսը կուտան, տէրութեան աստիճանաւորներուն զլրաւորն է, և Նիսի-Իսթանբուլն և մեծ վեզիրէն վերջը ինքն կուպէ: Նորա կամքն շատ անգամ աւելի զօրութիւն ունի քան թէ բոլոր նախարարութեան կամքը, և ստէպ Բ. Իրան որոյմանց հակառակ որոշում դրուած է, ազդեցութեամբ սև ներքինիին: Շատ ներքինիներ Սադրագամ ընտրուած են: Այս տեղեկութիւններն թիւրք թերթերն կը հաղորդեն: Կարծեմք սուլթանէն վերջը Տաճկաստանի իշխանը կանանցի պահապանէ: Այս մտածելը թէ ինչ աստիճանն ունաւադիմութեան ընդունել է ժողովուրդ մը, որ հասարակաց լուսաւորութեան պաշտօնեան սև ներքինիէ մը շատ ստորուն վիճակի մէջ կը գտնուի, յորում ամեն բարձր պաշտօնեայ նորա առջև կը խոնարհին, և զեռ կարծեմք որ ասպիսի երկիր մը փրկուելու կարող է: Առաջին նախարար Սայիդ բաշա այդ փրկութեան համար կուզէ ամեն միջոց ի գործ դնել, բայց յաջողութիւն գտնելու շատ տարակուսական է: Դիւանագիտական միջոցներու հետ միասին իւր ուղադրութիւնը մամուլ, զրա կը դարձնէ: Ժամանակ մը Բ. Գուրը շատ կը կաշառէր Եւրոպական մամուլը, այնպէս որ Ֆուադ բաշա կըսէ երբ թէ մեծ փոխառութիւն մ'ալ մամուլ համար պէտք է ընել: Ատեն մ'է այդչափ ուղադրութիւն չէին ընծայեր. այժմ Սայիդ բաշա կուզէ նորէն առջինին պէս ընել: Արեւս ամեն ֆրանսիացի գնդապետ մը, որ սուլթանին ծառայութեան մէջ էր, այս օրերս Ներսիս

Բերթի նպատակը, ինչ պիտի լինի նրա ուղղու-
թիւնը: Մեր քաղաքում պիտի մի գաւառա-
կան թերթ չայլ լըզուով Պատկի վեհապետի, բայց
այդ լըզովի ուղղութիւնից, նրա նիւթերի բովանդա-
կութիւնից պարզ երևում է, որ խմբագիրը չիմեն է
իր լըզովը: Եթէ միայն լըզովի անունը կարե-
լի է նրան տալ:—միայն իր անձնական վրէժը
հանելու գիտամար մի քանի իրան անհաճելի ան-
հաւորութիւնները: Նա ճշմարիտ այդպէս էլ վար-
վում է խմբագիրը: ասում են որ նա տրան նրան
գիտում է խնդրելով որ գրեն յոգուածներ իր այս
կամ այն անձնական թշնամու դէմ: Այսպիսով նա
գիտել է Մշակի թղթակցներին մինչև, խնդրե-
լով որ մի յոգուածով խայտառակէ պ. Բէգ-Նա-
զարեանցին, բայց որովհետև դա չէ կամեցել պ.
Բարաջանեանի խնդրելը կատարել, իսկոյն Պատ-
կի ֆինիստներ մէջ երեւցաւ նախ թղթակցի նը-
կարագրել իր թէ նա չարքող է, գինեմեծրում
ընկած, ախտեղ ամբողջ գինեմեծր անցնող մարդ
է: Եթէ այս է մի գաւառական թերթի նպա-
տակը, դա մեծ օգտւոյ չէ կարող տալ ժողովր-
դին:

Ծառայի չէ արդեօք, որ մեր լըզագրութիւնը այդ
կորստաբեր շաղկապով է առաջ գնում, մեծ միայն
օրինակ առնելով: Նորերումս Պատկի մէջ կար
ապրած մի նամակ Վաղարշապատից Մշակի
մէջ առաւ կար ուղղութիւնն ունէր և տակը ստորա-
գրված՝ Եստորագրութիւնը բառը, կարծես թէ
չարիւր մարդ են ստորագրել: Նրանք ստորագրու-
թիւնը բառը վերաբերում է Վ. Տէր. Վաղա-
րեանցին: Բայց ընդհանրապէս երևանցիները շա-
տերը և նոյն իսկ ես իմ սեփական աչքերով տե-
սած եմ փոստով վերադառնող ճամբարները, ո-
րոնց վրա չեստեղծ մակագրութիւն է լինում առ-
սերէն լըզուով վերադարձնել իրան խմբագրին:

Եթէ արդարեւ Բարաջանեան չիմեն է իր թեր-
թը տրան նրան չայլուել, փողոցային բառե-
րով, գոնէ քննել այդ թերթի վերնագրից ման-
կաժարժական և գրականական փոքր բա-
ռերը: Պատկի նշանաբանն է՝ չայլուել և
խայտառակութիւն:

Նամակը պատրաստեցին Պատկի չայլուել-
ներին պատասխանելու, բայց իրենց պատիւը
լուծեան մէջ որոնեցին, վասն զի այդ լըզովի
բռնած ընթացքը տեղիք է տուել երևանցիներին
շատերին կասկածելու խմբագրի ուղեղի առողջ
տրամադրութեան վրա:

Ա. Եր.

ՆԱՄԱԿ ԴԱՆՁԱԿՑ

Սեպտեմբերի 24

Ուղարկելով ընդամեն չորս թուրք (4 ր.) որ տի-
կին Մաքթադ և օր. Մարիամ Տէր-Ներսիսեանները
նուիրել են միանուագ յօդուած «Արարատեան»
այսինքն Միացեալ ընկերութեան հայոց» ի Կ. Պո-
լիս, պարտք եմ համարում Մշակի 161 թուա-
համարում դրած բացատրելու համար յայտնել, որ
ընկերութեան օգտին ժողոված փողերը ես ըն-
դունել եմ անցնել տարուայ սկզբունքն եկեղեցա-
կան դուռարի մէջ մինչև ապագայի կողմը
և խմբագրութեանը ուղարկելը, որպէս զի նորա
չափը օգտիւն է 3 փշա՛նէս մայր եկեղեցին
և արդէն, ինչպէս յայտնի է, 1879 թուականի մը-
տից և եկեղ տուածին այդ տոկոսը մտած են
յիշեալ եկեղեցու արկը, որ իր լրութեամբ պատ-
կանում է Գանձակի բաղմաւարտ երկուս զգա-
րոցներին և նշանակված է նրանց շինութեանց
համար: Բայց մեզ վրա ոչինչ տոկոսիք չէ մնում,
ինչպէս կարծում է պ. Փոխմարտիսը:

Իսկ ինչ վերաբերում է տարեկան անդամակցու-
թեան յիշեալ ընկերութեան իմ կողմից լաւ հա-
մարելի փոխարինել տարեկան փողերի նուրբ
միանուագ 100 թուրք տալով, որ արդէն հասած է
լստ պատշաճին:

Երեւոյիսան Ն. Տէր-Ներսիսեանց

ՆԱՄԱԿ ԴԱՄԱԿՑ

Սեպտեմբերի 14

Վերջին օրերումս, սկսեալ յուլիսի 26-ից, այսինքն
այն օրից, երբ Նամախու հասարակութիւնը չին
երեւոյթիսանին արձակել է և եկեղեցու շինութեան
հայրը պահանջում է նրանից, Մշակի լըզովի
միջոցաւ, ինչպէս երևում է նրա 149, 160 և 163
համարներին, չհատարակված են մի քանի գրված-
ներ, որոնք իրանց անհիմն և ինքնաշար բովան-
դակութեամբ բոլորովին օտարոտի իմն են մի
հասարակութեան համար:—Տեղեկութիւններ, ո-
րոնք գրված են անանուն յօդուածագրի գրով
միայն արձագանք են կրքի և ոչ այլ ինչ, առհասարակ
ստում է պ. յօդուածագիրը ամեն մի գոր-
ծի վերաբերութեամբ, որոնք հաստատում են
չեստեղծ փաստերով:—Չորս տարի է, որ Նամա-
խու հասարակութիւնը իր սիրելի առաջնորդ Թա-

ղէոս Եպիսկոպոսի ջանասիրութեամբ և նրա
վարդապետի աջակցութեամբ առաջ է խաղաղ-
նում իր ազգային երևելի գործերը:—Դրանք են
տեղաւայ Մայր եկեղեցին, օրիորդաց ուսումնա-
րանի շինութիւնը և ս. Սեփանոսի վանքը
Սաղիստու, որոնք յաւիտենական վիաներ են սրա-
զանի աշխատասիրութեանը, դեռ մնան այլ բա-
րեգործութիւնները, որք կը յայտնվեն իրանց
ժամանակին: Բայց երկուս զգործներին մասին, որ
յօդուածագիրը երազում է, բոլորովին անտեղի
են, որովհետև նրանց մէջ դասաւորութեանց շա-
րունակութիւնները կանց առած չեն երբէք, ինչ-
պէս, չնորձա մեր սրբազանի, այսինքն շարունակ-
վում են: Նա եթէ ներկայ սեպտեմբերի 1-րդ մա-
սումը դասաւորութիւնը փոքր ինչ յետաձգվե-
ցան, բայց դրա պատճառն էին մի երկու շահա-
սէր չողաբարձներ և ոչ սրբազան ինքը կամ
նրա վարդապետը: Իսկ ինչ կը վերաբերի կր-
ոնական արարողութեանց, կասենք, որ յօդուածա-
գիրը միայն իր ցուրտ զգացմունքն ու սառնասր-
տութիւնն է զժողովը զգալի նա, և ոչ մեր մէջ
պատշաճ մի եղբուրիւն:

Այսինքն զառնալով զէզի յարգող խմբագիրը Մշ-
ակի կը խնդրենք, որ նա տեղիք չը տայ այսու-
հետեւ լըզուով իր պատական լըզովի էջերը մի
այս տեսակ խառնակի ստայոյ գրուածներովը
ինչպէս վերոյիշեալ համարներումը տպված են
Նամախու դրութեան վերաբերեալ սուտ և անտե-
ղի լըզերը: Մենք տարակուսութիւն չունենք կըր-
քոտ յօդուածագրի մասին, որովհետև այլ է մեր
ճշմարիտ զգացմունքը զէզի արդարութիւնը, այլ
է և նրա զգաբարձութիւնը զէզի յոյն: Սա-
կան խառնակար կուտակցութիւն երբ, որ երևակա-
յում է նա, միայն լըզովի մէջն ենք տեսնում,
իսկ մեր քաղաքի հասարակութիւնը խաղաղ և
անկողով կեանք է անցկացնում, առանց ուղարու-
թիւն դարձնելու յօդուածագրի անձնատրութեան
վրա: Ար խնդրենք յարգող խմբագրից, որ տեղ շնոր-
հէք մեր այս նամակին Մշակի մի անկիւնումը ի
միամտութիւն յարգող ընկերոջներին:

Այ. Լալայեանց, Յակոբ Գեօղեանց, Կոլլմանի
ասակտոր Յակոբ Միկիտեանց, Գէորգ Տէր-Յովսէփե-
ան, Միք. Աւարով, Գէորգ Կանկանեան, Ալեք-
սանդր Նաջարեանց:

Խումբին, Վիտեմբ Եր. Լուսաւորական հայրը կը
կազմէր ազգին անհաստատար մեծամասնութիւնը
բայց զիտեմբ նաև որ դարուս ողիւն ներշնչեալ
անշուշտ ու և իստ ութիւն չէր դներ ձեր այն
եղբարը մէջ, որոց դասանանքն ձեզմէ տարբեր
է:—Պ. Պրայս եթէ քաղաքավար կերպով փոքր
դաս մը կուտայ մեզ, զգացած է որ այս դասին
պէտք ունի:—Ներկայ պարագայից մէջ մեզմէ
տարբեր դասանք ունեցող հայկուծ կարեւորու-
թիւնը անտրանայի է, և եթէ փոխտոմարակա-
ղաղապարները մեզ առաջնորդ չեն, զէթ մեր քա-
ղաքագիտական շահերուն ունեղիւր լինի: Այսօր
չեռագիրն կը հաղորդէ մեզ թէ, գր. Հասուն մօտ
օրերս կընդունի կարգիւնաւորութիւն և պիտի բաղմը
կարգիւնաւոր ժողովոյն մէջ:—Տեղաւայ ամենէն
կարեւոր թերթիւնն է մին ֆրանսոս—անգղիական
«Միամպուլը» քանի մը օր առաջ այս առթիւ
հրատարակած մէկ յօդուածովը ցոյց կուտար թէ
Ներսայ ինչ մեծ կարեւորութիւն կընձայէ չայ կա-
թոլիկութեան:—Մեզ համար վերջին աստիճան
անըզաւարդատեան գործ մէ ելլել կաթոլիկ և
բողոքական հայոց զէմ յարձակումներ ընել ճիշտ
այն պահուն, երբ կաթոլիկ և բողոքական կառա-
վարութեանց պաշտպանութիւնը կը խնդրենք:
Տիկիտի մէջ հրատարակուած մի քանի յօդուած-
ներ մեծ ցաւ կը պատճառեն մեզ անգղիացուց
ինչ աստիճան կընտաւր լինեն զիտեմբ, և եթէ
այս օրինակ յօդուածներ Անգղիոյ թերթերուն
մէջ Թարգմանել տան մեր թշնամի, բաւական
խնայելութիւնը բրած պիտի լինի: Անշուշտ գի-
տելք որ Մշակի և Մեղու չոս անգղիական
դասպանատունը կընդունի և կարեւոր յօդուածներն
կը Թարգմանուին, իբր կարծիք առաւական հայոց
և կը խրկուին ուր որ անկէ:

Հասուն գերազաւածաւ երբ կարգիւնաւորութիւն
ընդունի, պիտի մեկնի ի Հոտմ և չուն կարգիւնա-
ւոր ժողովոյն մէջն պիտի ուղղէ արեւելեան
գործերն, չոս իրեն յաջորդ մը պիտի ընտրուի, և
հաւանորէն կը զգարի հասունեանց և հակահա-
սունեանց յիշն: Պախիկարեան, հակահասունեանց
ընտրած կաթոլիկութեան հնազանդութիւնը Երաւ Հա-
ունին:

Ազգ. ժողովը երկէ նիստ ըրաւ, Թանձաժողով
մը կազմեց Պատրիարքական ճառին պատասխանը
պատրաստելու: Այս նիստը նոր կարեւորութիւն
մը ունի, վասն զի Կ. Պոլսոյ Ազգ. ժողովոյ և Եջ-
միածնայ շնտ յարաբերութեանց խնդիր մը կը
ժողի: Պ. Ա. Փափազեան առաջարկ մը կը ներկա-
յէ թէ ՎՋՄԻԺԻՆ 17000 թուրքի ունի Արշակերտի
գաղթականաց համար, եթէ այդ գումարը Ռու-
սաստանի հայք տուած են արշակերտցոց թշուա-
ռութիւնը դարմանելու: Վեջ. Վաթիկոսը այդ
գրանն արժեքիւղը ըրած է և յԱրշակերտ դարցոյ
մը հաստատութեան պիտի գործածէ, բայց քանի
որ սովը սաստիկ կը շարունակէ, պէտք է որ այդ
գումարը այսինքն յարկանայ Արշակերտի սովեանքն
խնամելու, չեստարար Ազգ. ժողովը խնդրէ Վեջ.
Վաթիկոսին, որ այդ գրանն իր նպատակին գոր-
ծածուի:—Պ. Փափազեանի առաջարկն ժողովն
ընդունեցաւ և Ազգ. վարչութեան յանձնեցաւ
անմիջապէս նորա գործարկութեան նշանը:

Մեր Ազգ. ժողովոյ այս ըրած կարեւոր քայլը ոչ
միկու աչքէ կընայ վրիպի, մէկ կողմէ նախան-
ձ փնդիր կը ցուցնէ ինքզինքն իր ներկայացու-
ցիչ ազգին չսկիւ ամեն նուիրատութեանց վրա,
որ իր նպատակին չը գործածուի, միւս կողմէ
եթէմանայ գործոց միջամտութիւն կը սկսի ընել:
—Այսինքն չոս հասարակաց կարծիքն ինչ կընայ
խնդիրներու վրա:—Նոյնպէս ըստ պ. Փափազեանի
առաջարկին մասնաւոր կերպով ժողովն իր ինչ
ընել և Տանկատանի հայոց Բեջ փիճակի մէջ լի-
նին պաշտօնապէս Վեջ. Վաթիկոսին պիտի հա-
ղորդէ այս խնդրոյն վրա ուրիշ ասեմ աւելի ըն-
դարձակ կը գրենք:

Հայաստանէն սովու մասին ցաւալի տեղեկու-
թիւններ կը հասնեն. անմիջական 50,000 թուրքի
պէտք կայ պ. Վերջինեան և Արեւելեան իրենց
կողմէ փող պիտի տան այդ ստակը և ապագայ
հանգանակութիւններին պիտի առնեն:

Ներսային նոր հեռագիր չը կայ, բայց կերելի
թէ վերջին ծանուցագիրը վատ տպագրութիւն մը
արած պիտի ըլլայ:

Ներսային նաւատորմը Գարգանէն ներս
մտնելու հաւանականութիւն կայ: Քիւրքերը մեծ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» № 176 մէջ տղեկաների մի ցուցակի
մէջ մի սխալ մտաւ: Վոնստանդին Ծահաղարեան
որ նուիրեց 5 թուրք բոլորովին յիշված չէ եղել:
Բայց սորանից փոխանակ օրիորդ Սօֆիա Ծահա-
ղարեան, պէտք է լինի տիկին Սօֆիա Ծահաղա-
րեան:

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Ա. Քալան-
թարեանի ճեղհակութիւնը ուսերէն լըզուով
«Ռուսաստանի անասունների արդիւնաշատութեան
խնդիրը» (Въ вопросу о приращивности
Русских скота): Դիւրեղը տպված է Մոսկվա-
յում, ներկայ 1880 թ.ին, Մարտիտի տպագրա-
նում: Այդ աշխատութիւնը կազմում է մի բաւա-
կան մշակված, Ռուսաստանում եղած անասնա-
պահութեան այլ և այլ ձևերի տնտեսական քննու-
թիւնը:

Մեզ խնդրում են յայտնել որ Ներսիսեան ազ-
գային-հոգիւր զգորցի, նոր հոգաբարձաների ընտ-
րութիւնը կը լինի ներկայ չօկտեմբեր ամսի 19-ին,
կիրակի օր, առաւօտեան 11 ժամին, նոյն զգորցի
մէջ, որի մասին արդէն քաղաքիս բոլոր եկեղեցի-
ներին մէջ եղած է ծանուցումն:

ԱՅԱԼՑԻՍՈՒՅՑ մեզ գրում են, սեպտեմբերի
21-ին, տեղային երկտասարդութեան խնդրանաց
համեմատ, Խորէն աւագ քահանայ Բարսեղեանցը
հրաւիրեց քաղաքի զանազան դասակարգին պատ-
կանող անձանց, և առաջարկեց նուիրենք հաւա-
քել յօդուած թուրքաց Հայաստանի սովատանջներին:
Նոյն ժողովում ստորագրեցին մինչև 404 թուրքի:
Ստորագրութիւնները դեռ շարունակվում են: Մի
և նոյն նպատակով գիտատրութիւն ունեն ստո-
րագրութիւն քաղանել կանանց սեռի մէջ: Այդ
աշխատութիւնը յանձն են առել տիկին Աշխէն
Բախեանց և օրիորդ Ս. Յովսէփեանեանց:

Օրերումս մի արշակերտցի 15 տարեկան աղջիկ
մտնում է ՔԱՄՍՈՒՅՑ եկեղեցու բակը մուրացկա-
նութեան համար: Նոյն բակում բնակվող մի հրէայ
ընտանիքի ուղիւն մօտենում է աղքատ աղջկան և
անհամեստ առաջարկութիւն է անում: Վիրաւոր-
ված աղջիկը բռնում է նրա կոկորդից և կա-
մնում է խնդրել: Եկեղեցու ժամկոյնը և ուրիշները
վրա են հասնում և աղատում են չիշային: Նամա-

4. Գաւառական նաւիւն և ուր քաժանումը
4 ամիսներու մէջ պիտի լինեայ, յուլիս 5-ին Բ.
Պրան առ տէրութիւնս տուած ծանուցագրին մէջ
ցոյց տուած կազմակերպութեան եղանակին հա-
մեմատ:

5. Բայց մարտատան, անուղղակի տուրքերէն
հեռագրի և թղթատարութեան հասոյթներէն, միւս
բոլոր տուրքերէն պիտի վճարուին գաւառի պաշ-
տօնակալաց ծախքերն, մնացածէն 1000 պիտի
յատկացուի տեղական պիտոյից, այսինքն շինու-
թեանց, կրթութեան, և այլն, մնացած 9000 ինչպէս
նաև 1000 է աւելցածը կենդրոնական դանձուք
պիտի խրկուին:

6. Այդ գաւառաց պաշտօնէից ընտրութիւնը
հաստատուած օրինաց համաձայն պիտի լինի: Բա-
ցի կարեւոր պաշտօնեայնէ, երկրորդական պաշ-
տօնէից ընտրութիւնը և հրաժարումը ընդհ. կու-
սակալը պիտի կրնայ ընել:—Ամեն օտմանցի հա-
սարակաց պաշտօններու մէջ մտնելու իրաւունք պի-
տի ունենայ ըստ 2-ն յօդուած Պերլիւրի դաշնա-
գրի և կայսրութեան օրինաց:

Նի դա մի է դատարաններն ի դործ պիտի
դնեն օտմանեան օրենադիրը և կայսրութեան մէջ
գորութիւն ունեցող բոլոր միւս օրենքներն:

Անա ասոնք են համառօտարար մեր խնդրոյն վե-
րաբերելու կէտերն: Խորհրդածութեանց պէտք չը կայ
զարմալ խախել: Եթէ ամեն մէկ յօդուածին քիչ մը
ուղարկութիւն ընենք, կը տեսնենք որ ամենքն ըստ
նորութիւն, ամեն բարեկարգութիւն ըստաւան ուրիշ
րան չէ, բայց եթէ առջի վիճակն անխախտ պահել:
Ինչ որ ասելի զարմանալի է, այն է որ Գուռը ա-
ռաջ կը բշէ յուլիս 5-ի ծանուցագիրը, որոյ հա-
մար այնքան կծու պատասխան ընդունեց տէրու-
թիւններէն: Արդեօք գիտատրութիւն տէրութեանց
վրա խնդալ է: Բարեբաղդաբար թըքաց կամացն
ու հաճոյցն հնազանդ Ներսայ մը չը կայ, և յու-
սակը թէ պէտք եղած դասն շուտով տան Սաղի-
ներու նման աւամօյ յանդուգներուն:

Հայկոյի